

Gurhana Puşkin hem haýrandy...

Category: Edebi makalalar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gurhana Puşkin hem haýrandy... «GURHANA» PUŞKIN HEM HAÝRANDY

Rus poeziýasynyň parlak ýyldyzy hökmünde tanalýan Aleksandr Sergeýewiç Puşkiniň «Kuran» hakynda ýazan şygryny okap, Yslama bolan höwesi artmajak, ýüreginiň töründe oňa bolan gyzyklanma döremejek edebiýatçy, belki, ýok bolsa gerek. Yslam bilen içgin gyzyklananlaryň birisi-de «Uruş we parahatçylyk» romanynyň awtory Lew Nikolaýewiç Tolstoýdyr. Hakykatdan-da Tolstoý çyn ýürekden yslamyýeti öwrenmek isläpdir we bu niýet bilen Osmanly döwletiniň patyşasy Abdulhamyt Han döwründe Stambula hat ýazypdyr.

«Doganlar Karamazowlar», «Jenaýat we jeza» ýaly birnäçe meşhur eserlerini giň okyjylar köpcüligine hödürlän we dünýä romançylary tarapyndan lider hökmünde saýlanan, beýleki meşhur rus ýazyjysy-da Dostoýewskidir. Ol hem jigisine ýazan hatynda «Maňa «Kurany» we Kantyň «Sagdyn akylyň tankydy» kitabyny iber» diýndigini köpiňiz eşiden bolsaňyz gerek.

Biz nu makalamyzda «Kurana» bolan uly gyzyklanmasý we söýgusi bolan Tolstoýyň ýa-da Dostoýewskiniň däl, eýsem bu iki ýazyjada täsir eden başga bir şahyryň üstünde durup geçmekçi. Ýagny Dostoýewskä: «Her günü üçin özüne bir küýze altyn tölenýär diýdiren Puşkiniň gürrüñini etmekçi.

Aleksandr Sergeýewiç Puşkin 1799-njy ýylda Moskwada dünýä inýär we kakasynyň täsiri bilen, diýseň gowy bilim we terbiye alýar. Heniz çagaka onuň ukyp we başarnygy her kesiň dykgatyny özüne çekýär. Kän wagt geçmänkä-de il arasynda «bütin Russiýanyň iň talantly şahyry» diýlen derejä ýetýär.

«Puşkiniň on ýylda rus edebiýatyna goşan goşandyny, ondan öñki edebiýatçylar yüz ýylda-da goşup bilen däldirler. Onuň döreden we ösdüren edebiýaty özünden ozal döredilen bütin rus edebiýatyna deňdir» diýip, edebiýaty öwrenji alym Olga Tarakanowa nygtáýar.

Beýik rus kompozitorlaryndan Çaýkowskiý, Glinka we Rahmaninow

dagy hem Puşkiniň şygyrlaryna diýseň gymmatly sazlar ýazypdyrlar.

Puşkiniň eserleri her ýyl 15-20 million töweregi nusga bilen neşir edilse-de, ýene okyjylar köpcüliginiň islegini doly kanagatlandyryp bilmeýär. Puşkiniň eserleri häzire çenli daşary ýurt dilleriniň 104-ne terjime edilip, 157 million 208 müň nusgalykda çap edildi.

Puşkin 1824-nji ýylда Mihaýłowskiý obasynda gözastyna alynýan wagtlary «Kurany» olamak we ony ýakyndan öwrenmek mümkünçiligini tapýar.

Pygamberimiz Hezreti Muhammede (s.a.w) iberilen, öýkünilip bilinmejek uslyby bilen arap şahyrlaryny dyza çökeren, dogrusy «beýle bir eseri ynsan ogly hiç haçan aýdybam, ýazybam, beýan edibem bilmez» diýdirip, olara Allanyň öñünde sežde etdiren «Kuran», hakyky geniý Puşkini-de dabanyndan beýnisine çenli sarsdyrýar.

«Kurany Kerimi» arapça asyl nusgasynadan okap bilmese-de, okan terjimesi onuň şahyr ruhuny heýjana getirýär. «Kuran» aýatlarynyň beýan edýän pikirleri we gözellikleri ony jadylaýar. Ruh yuýgulardan püre-pür bolan köňli, ylahy gözyetimlere sary ganat ýaýyp, uçmaga başlaýar. Iň soňunda nur damjalary halynda ýagan ylham ýagmyrlary oňa poema ýazdyrýar. Puşkiniň «Kuranyň täsiri bilen» atly bu kasydası, onuň mukaddes kitabymız hakyndaky düşunjeleriniň şahyrana galyba guýlan şeklidir.

Diller, milletler, ýurtlar we döwürler üýtgese-de, ynsan ýene şol ynsanlygyna galýar. Pygamberimiziň zamanynda ýaşap geçen bir arap şahyrynyň «Kurany» okanynda alýan täsiri bilen, ondan 13-14 asyr soň ýaşap geçen bir rus şahyrynyň duýyan duýgulary kän bir tapawutly däldir.

Puşkiniň ol poemasyndan okan böleklerimiz bize bu hakykaty ýatladýar.

Bu dünýeden gaty ir giden, ýagny 38 ýaşynda aradan çykan rus poeziýasynyň parlak ýyldyzy bu beýik adamyň ömri orta ýolda kesilmän dowam etsedi, onda ol «Men musulman» diýermidi, diýmezmedi belli däl. Emma bir zady bilyärис, ol hem 70 ýyldyr slawýanofil toparlaryň Puşkiniň Yslam we «Kurandan» söz açýan

şygyrlaryny ilin ýüzünden gizlemegine garamazdan, bu hakykatyň ahyry gömulgi ýerinden çykarylyp, ynsanýetiň nazaryna hödürlenjekligidi. Allaha şükür, aga ak, gara bolsa gara diýiljek ol garaşylýan günlere hem ýetdik.
Ynha, Size şol kasydadan bölek hödürleyärис.

■ «Kuranyň täsiri bilen...»

Sarsmaz, ýer ýüzi sarsmaz,
Göklee bolsa gupba-gupba...
Sensiň, Eý, Beýik Ýaradan!
Erki ýeten her bir hökme...

Deňiz bolsa ýeri basmaz,
Gury ýer-de hopmaz deňzi...
Tolkun-gomlaryň içinde
Özüñsiň goraýan bizi...

Sensiň, sensiň, eý Rehimdar,
Gula hem soltanlyk beren...
Hem Nurlar saçan «Kurany»,
Ol Muhammede iberen.

Bizem topar-topar bolup,
Ol nura baralyň hökman:
Gözlerimiziň öñünden
Goý, syrylyp gitsin duman...

Taýýarlan: Hanguly GULLYN. Edebi makalalar